

Forsvarskommisjonen

Dato: 16.12.2022

Forsvarsforum Trøndelag – Innspill til Forsvarskommisjonen

Bakgrunn

Forsvarsforum Trøndelag (FFT) er et politisk samarbeidsorgan mellom Trøndelag fylkeskommune og forsvarskommunene Ørland, Stjørdal og Trondheim. Som vertskap for landets Kampflybase og NATOs framskutte lokasjon med AWACS på Ørlandet, og over 40 år som vertskap for amerikansk forhåndslagring, er Trøndelag på tilbudssiden til beste for Forsvaret, Norge og NATO. FFT takker for muligheten til å gi innspill til Forsvarskommisjonens arbeid.

Drøfting

Tempoet og kompleksiteten i den globale utviklingen de siste 20 år gir et godt bilde av de utfordringer kommisjonen står over for når den skal peke ut retning og fart de kommende 20 år. FFT vil i dette innspillet se nærmere på følgende områder:

- En ny geopolitisk situasjon med krig i Europa og global maktforskyvning mot Asia.
- Kapasitet i norsk økonomi
- Mangel på arbeidskraft
- En ny energisituasjon
- Flaggoffiser til Trøndelag
- Næringsliv og forsvar

En ny geopolitisk situasjon med krig i Europa og global maktforskyvning mot Asia.

Russlands angrep på Ukraina 24 feb skapte et definitivt paradigmeskifte i Europeisk sikkerhetspolitikk. Sett i sammenheng med Kinas fremvekst og ambisjoner i Sør-Kina havet, er risikoen for en to-fronts konflikt større enn noen gang, med tilhørende prioritetsutfordringer. I sum kan det derfor ikke utelukkes at dagens sikkerhetsgaranti

ikke er så robust som vi gjerne ønsker. Signalet om at europeiske land i mye større grad bør ta ansvar for egen sikkerhet er tydelig og det gjelder også Norge. Dimensjoneringen av den norske forsvarsstrukturen bør derfor ta utgangspunkt i Forsvarssjefens fagmilitære råd fra 2019 der alternativ A bør legges til grunn.

Kapasitet i norsk økonomi - Kamp om ressurser

Kampen om ressursene som kreves av det norske Statsbudsjettet for å bygge tilstrekkelig beredskap og robusthet i samfunnet kommer til å øke i årene framover. En enkel slutning er derfor at vi vil bli mer avhengige av militært-sivilt samarbeid, samordning av innsatsmidlene og utvikling av Totalforsvaret.

En direkte konsekvens av dette er at vi i enda større grad må konsentrere Forsvarets virksomhet, også styrkeproduksjon og kapasitet for mottak av alliert støtte, på baser og garnisoner som har en operativ rolle. I Trøndelag er både Ørland og Værnes sentrale baser/garnisoner som har denne operative oppgaven. Disse bør derfor videreutvikles, om nødvendig på bekostning av baser uten tilsvarende operative portefølje.

Mottak av allierte forsterkninger, og videre transport til operasjonsområdet, er en sentral del av det norske forsvarskonseptet. Det er god grunn til å anta at det også framtiden vil være slik. Trøndelag har en nøkkelrolle for å ta imot disse styrkene. Det gjør det nødvendig å ta i bruk sivil infrastruktur som havner, vei, jernbane og fly i hele regionen, i tillegg til eksisterende militær infrastruktur. Øvelsene Cold Response i 2016, og ikke minst Trident Juncture i 2018, viste at Trøndelag fyller vertskapsrollen, men vi lærte også at det er nødvendig å forsterke eksisterende infrastruktur.

Dagens kapasitet er begrenset og sårbar, spesielt på vei/jernbane. Med Sveriges og Finland inntreden i NATO øker behovet for en kraftig opprusting av vest-øst-aksen fra Trøndelag inn mot Østersund i midt-Sverige og nettverket videre, for videre transport fra Trøndelag til operasjonsområder i både Nord-Norge, Sverige og Finland. Nasjonal Transportplan bør i større grad ta hensyn til totalforsvarets og Forsvarets behov. Samtidig bør Norge samarbeide med Sverige og Finland om både nasjonal finansiering og støtte fra programmer i EU og NATO's infrastrukturmidler for å utvikle denne kritiske aksen.

Arbeidskraft

Norge får færre yrkesaktive per pensjonist og vi skal gjennom et grønt skifte som vil kreve mye arbeidskraft innen næringer som i stor grad er mindre produktive og skaper mindre overskudd enn de som skal erstattes. Det er og blir kamp om arbeidskraft innen alle sektorer, også for Forsvaret. Det igjen stiller økte krav til

militært-sivilt samarbeid og samordning av arbeidskraft og kompetanse. Landets største universitet (NTNU) og FoU-miljøene gir muligheter for dette i Trøndelag.

Energi, hav og kritisk infrastruktur

Norge er blitt viktigste energileverandør til Europa og har i tillegg massive planer om havvind-utbygging på sokkelen. Hybride trusler mot sentral infrastruktur i havet og støttefunksjoner for energiproduksjon har kommet nærmere. Som havnasjon har Norge ressurser, teknologi og ansvar for å beskytte kritisk infrastruktur for energi ikke bare for Norge, men for Europa. Det skal skje i en situasjon hvor vår viktigste allierte også gir mer oppmerksomhet i Stillehavet på grunn av Kinas økte ambisjoner. Det er dette som er bakteppet for det tysk/norske forslaget om et NATO-senter for overvåking og beskyttelse av kritisk infrastruktur under vann.

SINTEF og NTNU har uttalt at de kan støtte et slikt overvåkningscenter med kunnskap, kompetanse, studenter og infrastruktur for testing og verifisering av undervannsteknologi, samt tilby en møteplass for industri, forskning og myndigheter. Gjennom etableringen av Norsk Havteknologisenter utvikler SINTEF og NTNU nå neste generasjon laboratorier for maritim forskning og utdanning. Disse laboratoriene finansieres over statsbudsjettet og vil stå ferdig i 2028.

Ett av disse laboratoriene er *Fjordlab*, som består av forskningsinfrastruktur i havmiljøet, under vann, på overflaten og langs kysten mellom Ålesund og Trondheim. En av målsettingene til Fjordlab er å støtte testing og verifisering teknologi for overvåking og sikkerhet for kritisk infrastruktur. Fjordlab-infrastrukturen baserer seg på allerede eksisterende infrastruktur som opereres av NTNU og SINTEF. Fjordlab er integrert med observasjonspyramide-konseptet, som er utviklet av NTNU, hvor vertikal informasjonsutveksling mellom satellitter, luft-droner, autonome overflatefartøy og undervannsdroner fasiliterer overvåking av havet, fra verdensrommet til havbunnen.

Trondheimsfjorden er allerede nasjonalt testområde for autonome fartøy over og under vann. Kombinasjonen av miljøene på SINTEF og NTNU, Equinors forskningscenter, svært kompetente og relevante næringsaktører som for eksempel Maritime Robotics, Blueye Robotics, Eelume, Norbit, Kongsberg, sammen med kapasitetene på Ørland (*ikke minst sensorkapasitetene til F-35 og AWACS*), gjør at det bør være av nasjonal interesse å dra nytte av ressursene vi har i Trøndelag til dette.

Flaggoffiser i Trøndelag

Gitt den strategiske og operative betydningen av Trøndelag, mener vi at det er grunn til å drøfte om ikke Forsvaret bør ha en flaggoffiser i regionen.

En åpenbar mulighet kan være å vurdere om sjef Heimevernet, med stab, bør flyttes til Værnes for å lede Heimevernets landsdekkende territoriale operasjoner. Det vil både understreke den operative betydningen av regionen overfor våre allierte, samt gi Forsvaret større innsikt i utfordringer, muligheter og løsninger knyttet til alliert mottak og territoriale operasjoner.

Næringsliv

Trøndersk næringsliv er sammensatt med en rekke høykompetente små og mellomstore bedrifter (SMB) som er leverandører direkte til Forsvaret eller underleverandører til de større lokomotivene i norsk forsvarsindustri som feks Kongsberg og Nammo.

Felles for alle disse bedriftene er synet på utfordringen med å komme i posisjon for å levere til Forsvaret. Det kan faktisk være enklere å komme i posisjon for leveranser til andre lands forsvar. FFT ønsker derfor å trekke fram operasjonalisering av Stortingsmelding 17 – *Samarbeid for sikkerhet*.

Dersom Forsvaret skal kunne dra nytte av den innovasjonskraften som SMB'er og oppstartsbedrifter skaper, trengs endringer i systemet for materiellinvesteringer og driftsanskaffelser. Stortingsmeldingen er tydelig på dette, men det mangler tilstrekkelig operasjonalisering av innholdet i meldingen. Trøndersk næringsliv og kompetansemiljøer ellers har stor interesse av å delta i en slik utvikling. FFT vil med dette trekke fram tre konkrete forhold som kan bidra i en operasjonalisering.

1. *Anskaffelsesreglementet*, og tolkningen av dette, bør moderniseres og tilpasses definerte nasjonale behov samtidig som tempoet i prosessene må økes.
2. FFI ved ICEWorx bør styrkes med tilstrekkelig kapasitet, både mht personell, kompetanse og økonomi, for å drive utviklingsarbeid over hele landet.
3. Det bør etableres tydelige kontaktpunkter mellom Forsvaret og næringslivet for å skape bedre og raskere synergier mellom Forsvaret og næringslivet.

Oppsummering

Forsvarsforum Trøndelag (FFT) takker for muligheten til å gi sitt innspill til Forsvarskommisjonen. FFT har følgende konkrete anbefalinger:

- Trøndelag vil også fremtiden være på tilbudssiden til beste for Forsvaret, Norge og NATO.
- Dimensjoneringen av den norske forsvarsstrukturen bør ta utgangspunkt i Forsvarssjefens fagmilitære råd fra 2019 der alternativ A bør legges til grunn.

- Konsentrer Forsvarets virksomhet, også styrkeproduksjon og kapasitet for mottak av alliert støtte, på baser og garnisoner som har en operativ rolle. I Trøndelag er både Ørland og Værnes sentrale baser/garnisoner som har denne operative oppgaven.
- Norge bør samarbeide med Sverige og Finland om både nasjonal finansiering og støtte fra programmer i EU og NATO's infrastrukturmidler til utviklingen av vest-øst-aksen mellom Stjørdal og Östersund.
- Utnytt landets største universitet (NTNU) og FoU-miljø for å skape økt militært-sivilt samarbeid og samordning av arbeidskraft og kompetanse.
- Utnytt dagens maritime testområde for autonome fartøy og regionens samlede kompetanse ved å legge et fremtidig NATO-senter for overvåking og beskyttelse av kritisk infrastruktur under vann til Trøndelag.
- Etabler Sjef Heimevernet med stab i Trøndelag.
- FFT anbefaler tre konkrete punkter for å operasjonalisere Stortingsmelding 17:
 - *Anskaffelsesreglementet*, og tolkningen av dette, bør moderniseres og tilpasses definerte nasjonale behov samtidig som tempoet i prosessene må økes.
 - FFI ved ICEWorx bør styrkes med tilstrekkelig kapasitet, både mht personell, kompetanse og økonomi, for å drive og samordne utviklingsarbeid over hele landet.
 - Det bør etableres tydelige kontaktpunkter mellom Forsvaret og næringslivet for å skape bedre og raskere synergier mellom Forsvaret og næringslivet.

Med hilsen,

Fylkesordfører i Trøndelag Tore O. Sandvik